

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja az Állatorvostudományi Egyetem Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum

27. évfolyam
(2023)
4. számAz open access árnyoldalai
lépésekre sarkallják az MTA-t

1991 óta ismerkedik a tudományos világ a nyílt hozzáférés fogalmával, amely az elmúlt másfél évtizedben megkerülhetetlenné vált minden publikálásban érintett számára. Mostani összefoglalónkban nem kívánjuk részletesen bemutatni a fogalmat, de alapvetően arról van szó, hogy az „online szabadon hozzáférhető szakirodalom az, amelyet a tudósok fizetés nélkül adnak a világnak” (BOAI). A nyílt hozzáférés témakörében ugyanakkor ajánlanánk egy korábban a Noctuában megjelent cikket, amelyet Bikádi Katalin írt Nyílt hozzáférésű tudomány 2019 címmel (<http://hdl.handle.net/10832/2321>).

Az utóbbi évtizedekben az OA szellemben, a tudományos munkák olvasói számára elérhető ingyenes, nyílt hozzáférés megvalósításához a szerzőktől a publikálásért pénzt kérő kiadói modell is elfogadott lett. Ezt a vonalat lovagolták és lovagolják meg azon kiadók, amelyek valódi tudományos folyóirat-kiadás helyett vélhetően gyakorlatilag a pénzért inkább csak közzéteszik a beérkezett kéziratokat. Ezek az ún. predátor vagy parazita kiadók és folyóiratok.

A fejlődés természetesen ebben az esetben sem maradt meg csupán a tisztességes lektorált folyóirat-kiadást folytató folyóiratkiadóknál, ezért napjainkban egymást érik a megkérdőjelezhető kiadói gyakorlattal rendelkező folyóiratok és konferenciák kapcsán a kérdések.

A kérdéskör tárgyalásához a Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége az idei év tavaszán egy bizottságot hozott létre, amelynek feladata az ún. megkérdőjelezhető gyakorlatot folytató folyóiratokkal szembeni cselekvési terv kidolgozása volt.

A felvetett probléma klasszikus kiindulópontja, hogy amennyiben egyes folyóiratoknál pl. nem történik valódi lektorálás, abban az esetben a ma a tudományosság alapját képező kontroll elveszik a tudományos publikálásból. Vagyis a szerző már nem jelentheti ki, hogy tudományos eredményeket publikált. Az MTA Javaslatok a kifogásolható gyakorlatot folytató folyóiratok cikkeinek kezelésére c. dokumentumában is szerepel Hanson 2021-ben publikált, 5 elemből álló ismérrendszer. A listán szereplők egyikének megjelenése nem vetíti előre a folyóirat nem megbízható minőségét, de ha több is jelen van, akkor kérdésessé válhat a tudományos igényesség: „kérdéses (megkérdőjelezett) szakértői bíráltatás; gyors és homogén átfutási idő; agresszív e-mail-spamok, amelyek cikk benyújtására ösztönöznek; kicsiny diverzitás a kiadót idéző folyóiratokban; magas önhivatkozás.”

A most felsorolt szempontokkal körülírható kiadói magatartás mellett újfajta kiadói gyakorlatok is terjednek, amelyeket egyikét az ún. gyémánt OA

jelzővel illetik. Ebben az esetben a folyóiratban történő közlés a szerzőnek ingyenes és ezzel párhuzamosan az olvasóknak sem kerül pénzbe a hozzáférés. Az ilyen folyóiratok napjainkban többnyire kutatóintézetekhez, állami szervekhez vagy egyetemekhez köthetők, akik saját költségvetésükből finanszírozzák a folyóirat-kiadás költségeit. A jövő tervezésekor a tudományos szakemberek egyöntetűen a gyémánt modell mellett teszik le voksukat, amelynek fedezetét pl. az országos folyóirat-előfizetések árának OA-ből fakadó csökkentésével teremtenék elő.

A korábban egyértelműnek látszó értékelési rendszerek, amelyek a folyóiratok tudományos voltát hivatottak biztosítani, napjainkban újraértelmezésre szorulnak. Az alapfelvetések, hogy a folyóirat legyen lektorált, átlátható működésű, legyen ismert a szerkesztőbizottság stb., továbbra is megállják a helyüket, azonban ezek vizsgálatát mélyebben szükséges elvégezni, illetve új, kiegészítő szempontokat is kell alkalmazni.

Az egyik első, nemzetközi szinten sokat emlegetett Beall's list-tól napjainkra oda jutottunk, hogy több, predátor folyóiratokat gyűjtő lista és több szempontú értékelési rendszer jött létre a világ különböző tájain, amelyek a tudományos igényű folyóiratok minőségének ellenőrzésére szolgálnak. Ezeket az MTA által felkért bizottság megvizsgálta és azt a javaslatot tette, hogy a nemzetközi folyóiratok tekintetében a „Norwegian Register for Scientific Journals, Series and Publishers” (ún. norvég lista) c. anyag értékelését kellene alkalmazni a hazai megítélésben is.

Jelenleg a bizottság javaslatára az MTA a 2024-es évtől kezdődően a norvég listán 0-ás értékeléssel rendelkező folyóiratokban megjelenő cikkek az „MTA által felügyelt minősítő eljárásokban, pályázatokban nem számolhatók el tudományos közleményként, s így az

ezekre kapott idézetek se vehetők számba” (Javaslatok...).

A változás jelentős, hiszen 8629 0-ás besorolású folyóiratot tartalmaz a 2024-es lista, vagyis ennyi olyan folyóirat van, amelyekben publikálva a következő évben már nem számíthatunk tudományos besorolásra, illetve ezek nem vehetők majd figyelembe akadémiai előmenetel, egyetemi tanári és egyéb pályázatok során.

A Scimagóban található állatorvosi (fő kategória) esetében pl. olyan folyóiratok kaptak 0-ás besorolást, mint a Translational Animal Science (US, Oxford University Press, 2017-től), a Pakistan Veterinary Journal (2005-től), a Veterinaria Italiana (1954-től), az American Journal of Animal and Veterinary Sciences (2006-től), a Slovenian Veterinary Research (2001-től), a World's Veterinary Journal (Irán, 2013-től), az Online Journal of Animal and Feed Research (Irán, 2011-től), a Revista MVZ Cordoba (2000-től), a Veterinaria Mexico (2005-től), a Revista Veterinaria (1999-től) vagy a Veterinaria (Bosznia-Hercegovina).

Az MTA-bizottság anyaga alapján a norvég listában a Scopusban nyilvántartott folyóiratok kb. 6%-a kapott 0-ás besorolást 2023-ra. Az állatorvosi terület kvartilis folyóiratait (vagyis nem a Scopus-referálást) vizsgálva látható, hogy 2024-re várhatóan kb. 4% lesz ez az arány, tehát kevesebb, mint az átlag.

Forrás:
Budapest Open Access Initiative (BOAI). <https://www.budapestopen-accessinitiative.org/read/Nutrient-Requirements-of-Dairy-Cattle>
Javaslatok a kifogásolható gyakorlatot folytató folyóiratok cikkeinek kezelésére. https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2023/javaslatok_a_kifogasolhato_gyakorlatot_folytato_folyoiratok_cikkeinek_kezelesere-NET.pdf

Alexandra Horowitz: A kutya szerint a világ – Mit és miért csinál a kutyánk?

Subjektív könyvajánló

Már kisgyermekkoromban vágyódtam rá, hogy legyen egy saját kiskutyám, de „panelba nem való” – mondta Édesanyám. Ennek megfelelően nem is lett,

de felnőtt fejjel, immáron kisvárosban, kertes házban megvalósulhatott ez a vágyam és egy érzékeny, rendkívül intelligens Border collie, Roni gazdájává váltam. Mielőtt ténylegesen hozzánk került volna, képes lettem volna bármennyi írást, könyvet elolvasni. Eleinte arról, melyik fajta milyen stílusú, temperamentumú, hogy megérezzük, melyik kutya illik legjobban hozzánk, a mi családjunkba. Később arról, hogyan is kell gondozni és jól bánni egy kutyával. Valahogy nem sikerült olyan írást találnom, ami nem csupán lexikonszerű, leíró, felsoroló, hanem ennél mélyebbre ható és ezáltal jóval hasznosabb lett volna.

Könyvajánlónk írásának kapcsán tállkoztam csak Alexandra Horowitz: A kutya szerint a világ – Mit és miért csinál a kutyánk? c. könyvével. A szerző a Columbia Egyetem professzora, ahol egyebek mellett szemináriumokat tart a kutyák megismeréséről. Interneten indított kutatóműhelyének célja a házi kedvencek viselkedésének megértése. Lelkesedik a kutyák elméjéért és folyamatosan keresi a kérdésre a választ: „Milyen érzés kutyának lenni”. Horowitz New York-ban él családjával és két rakoncátlan kutyájával.

A szerző nemcsak megírta e könyvet, de alá is támasztja vélekedését: „... olyan kiváló írásokból tanítok, amelyek mérhető adatokon alapulnak.” Ide tartoznak a hormonális és genetikai magyarázatok, melyek mind objektív, higgadt hangnemben íródtak. Horowitz markáns ténymegállapítása alapvető vezérfonala a könyvnek, miszerint óvakodnunk kell attól, hogy a kutya viselkedését emberi szemszögből figyeljük meg, „azaz olyan érzéseket, gondolatokat és vágyakat tulajdonítsunk nekik, amelyekkel magunkat szoktuk meghatározni”, tehát ne antropomorfizáljuk az állatot.

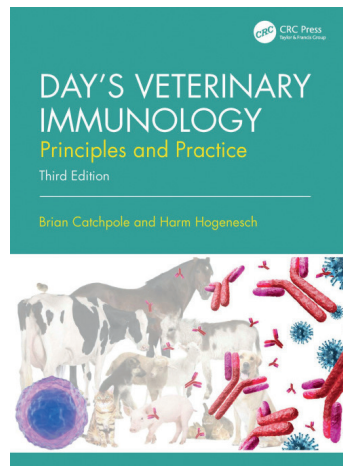
A szerző felhívja rá a figyelmet, hogy a kutyákat is mint egyéniségeket kell tanulmányoznunk – elkerülve a téves feltételezést, mely szerint néhány egyed vizsgálatával messzemenő következtetéseket vonhatunk le az egész fajtára vonatkozóan.

A kutya szerint a világ... c. könyv épp az ellentéte az eddig a kezembe került száraz szakirodalomnak a témában. Szeretettel és empátiával írt, hozzáértő megfigyelésen és egyedi látásmódon alapuló ismeretanyag arról, hogyan tudjuk jobban megismerni és megérteni kutyánk viselkedését. Amennyiben kellően befogadó olvasó kezébe kerül a könyv, elolvasása után maga is az eddiginél nagyobb megértéssel és empátiával tud fordulni kutyájához.

„Ebben a könyvben a kutya tudományába vezetem be önöket.” „... a tudomány nem eltávolít tőlük, hanem éppen abban segít, hogy közelebről csodálhassuk meg valódi természetüket.” (OE)

Ajánló új könyveinkből

Catchpole, B., & Hogenesch, H. (2023). **Day's Veterinary Immunology: Principles and Practice**. CRC Press. 432 oldal, 348 színes ábrával. ISBN 9781032317168

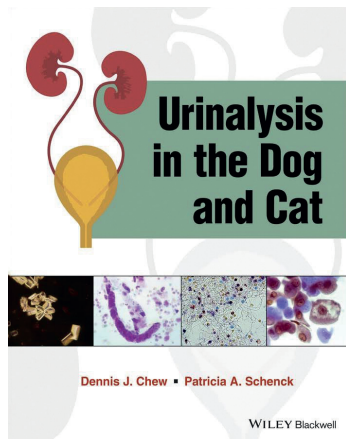

A nagy- és kisállatok immunológiájának alapjait bemutató kötet az immunológiai elveket hangsúlyozza, miközben a klinikai gyakorlatból vett példákkal szemléletessé is teszi őket. A Day által meg-honosított erősségek mellett a most megjelent 3. kiadás a tudományterület legfrissebb kutatási eredményeivel gazdagodott. A könyvben található szöveget és képeket QR-kóddal elérhető animációk teszik teljessé. A kötet egyszerre lehet az állatorvostan-hallgatók gyakor-

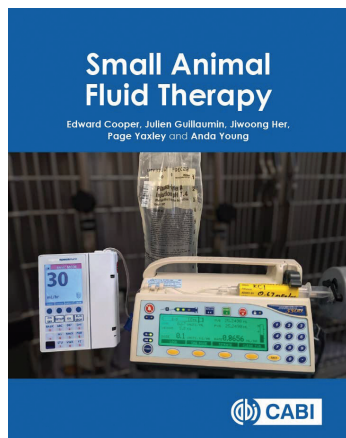
latorientált tankönyve és a praktizáló állatorvosok referenciagyűjteménye.

Chew, D. J., & Schenck, P. A. (2023). **Urinalysis in the Dog and Cat**. John Wiley & Sons. 546 oldal, színes ábrákkal. ISBN: 9781119226369

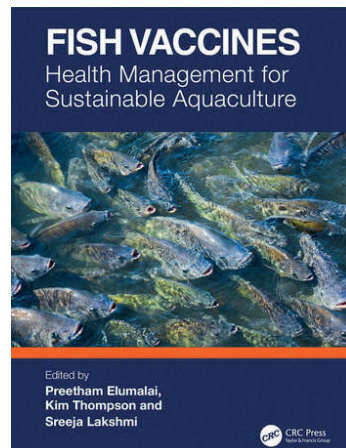
A kötet a vizeletgyűjtéstől a teljeskörű vizeletvizsgálaton át az eredmények értelmezéséig mutatja be a témát. A vizsgálatok leírásai kiterjednek épp úgy a fizikai, mint a kémiai tulajdonságokra, valamint a vizeletüledék mikroszkópos vizsgálatára is. A hagyományos vizsgálatok mellett külön foglalkoznak az automatizált vizeletvizsgálattal, amelyek egyre inkább részét képezhetik a mindennapi állatorvosi gyakorlatnak.

Cooper, E., Guillaumin, J., Her, J., Yaxley, P., & Young, A. (2022). **Small Animal Fluid Therapy**. CABI.

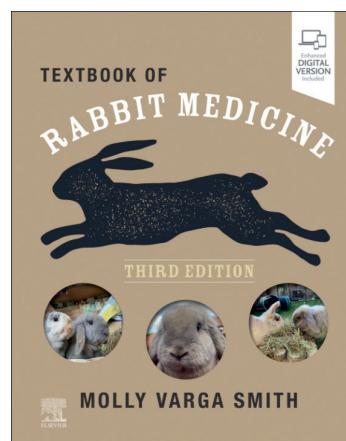
A könyv iránymutatást kíván nyújtani a klinikai gyakorlatban alkalmazott folyadékterápiákhoz. Az elméleti alapok mellett segít a megfelelő folyadékterápiás terv kidolgozásában, a lehetséges mellékhatások megismerésében (segítve az alkalmazás szükségességének mérlegelését). A kötetben eseteleírásokkal segítik az elméleti alapok klinikumba történő átültetését az állatorvosok számára.

Elumalai, P., Thompson, K., & Lakshmi, S. (Eds.). (2023). **Fish Vaccines: Health Management for Sustainable Aquaculture**. CRC Press. 262 oldal, színes ábrákkal. ISBN 9781032483412

Az akvakultúra az egyik világszinten gyorsan növekvő iparág. A könyvben a halak vakcinázásával és hatásaival, az immunválaszok fokozásának lehetőségeivel, a fejlesztés és alkalmazás szabályaival egyaránt találkozhatunk. Az akvakultúrákban alkalmazott vakcinázás széles körét bemutató kötet egyaránt hasznos lehet oktatók, kutatók, klinikumban dolgozók és olyan szakemberek számára, akik a halászati tudományok területén dolgoznak.

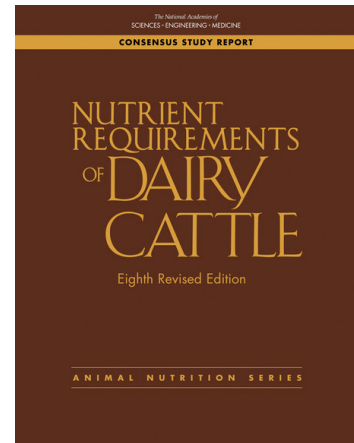
Smith, M. V. (2023). **Textbook of Rabbit Medicine**. Elsevier. 464 oldal, színes ábrákkal. ISBN 9780702084034

A házinyulak hatékony állatorvosi kezelését támogató kötet a bizonyítékokon alapuló állatorvoslás szemléletével és nemzetközi esetbemutatókkal segíti a házinyulak egészségével és betegségeivel kapcsolatos friss információk megszerzését. A 3. kiadás jelentősen kibővítésre és átdolgozásra került, hogy bemutathassa pl. a fogászattal, sebészettel kapcsolatos legfrissebb infor-

mációkat épp úgy, mint a gyógyszerekkel és érzéstelenítéssel kapcsolatos legújabb ismereteket.

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. 2021. **Nutrient Requirements of Dairy Cattle: Eighth Revised Edition**. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/25806>

Ez a kötet alapmű a tejelő tehenek takarmányozásával és a határterületekkel foglalkozó szakemberek számára.

A most megjelent 8. átdolgozott kiadás az előző kiadások tapasztalatain és ismeretein alapulva, azonban a legújabb kutatások információit felhasználva vezeti be az érdeklődőket a tejelő tehenek tápanyagigényének aktuális ismereteibe. A kötet célja, hogy elősegítse a hatékony és környezettudatos, ugyanakkor profitábilis termelést. A kötet az interneten szabadon olvasható.

Ki miben segít

Winkler Bea, könyvtárigazgató: kutatástámogatás, MTMT, HuVetA, honlap, olvasószolgálat

Bikádi Katalin, könyvtáros: használatképzés, MTMT-támogatás, olvasószolgálat, kutatástámogatás

Bíró Bettina, könyvtáros: olvasószolgálat, MTMT-támogatás

Bozó Bence Péter, levéltáros: állatorvos-történet

Kiss Józsefné Oláh Edit, könyvtáros: könyvtárközi kölcsönzés, folyóiratok, Magyar Állatorvosi Bibliográfia

Mudri Diána, könyvtáros: olvasószolgálat, titkár, MTMT-támogatás

Osváth Emese, könyvtáros: olvasószolgálat, MATARKA-feldolgozás

Pálfyné Varga Orsolya, könyvtáros: könyvbeszerzés, feldolgozás, olvasószolgálat

Sárkány Laura, könyvtári asszisztens: másolatgyártás, feldolgozás

Váradai Adél, főmuzeológus: állatorvos-történet